

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ ТА НОРМАТИВНИХ ДОКУМЕНТІВ З БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ВНУТРІШНІХ РОЗРАХУНКІВ

Досліджено розвиток методики бухгалтерського обліку та проблемні питання здійснення внутрішніх розрахунків в спеціалізованих практичних виданнях, в дисертаціях на здобуття наукового ступеня кандидата та доктора наук, а також в нормативно-правових документах

Постановка проблеми. В умовах розвитку ринкових відносин в Україні важливу роль для економіки держави відіграють великі промислові підприємства, що мають свої відокремлені філії та підрозділи. В методиці бухгалтерського обліку розрахунків існує ряд проблем. Одна з них – організація розрахунків між материнськими та дочірніми підприємствами. Ця проблема нерозривно пов'язана з процесами концентрації і централізації капіталу в окремих галузях економіки, боротьби за ринки збуту в умовах конкуренції. Проте багато питань, пов'язаних з діяльністю таких підприємств, на законодавчому рівні поки що не врегульовані. Потребує розв'язання ряд теоретичних і практичних проблем щодо відображення у системі бухгалтерського обліку внутрішніх розрахунків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у вирішенні проблемних питань організації та методики обліку внутрішніх розрахунків здійснили такі відомі вчені, як: Ф.Ф. Бутинець, Я.В. Соколов, В.М. Костюченко, Н.О. Литвиненко, О.В. Тюлюканова.

Мета дослідження полягає у вивченні шляхів розвитку методики бухгалтерського обліку внутрішніх розрахунків на сторінках спеціалізованих періодичних видань, дослідженні напрацювань вчених в кандидатських і докторських дисертаціях та проведенні аналізу нормативно-правових актів, що регулюють процес здійснення внутрішніх розрахунків. Вважаємо, що такі видання є достовірним джерелом інформації стану та розвитку економічних відносин, містять найбільш актуальні проблеми та шляхи їх вирішення з питань організації бухгалтерського обліку, регулювання та здійснення контролю за внутрішніми розрахунками підприємств.

Викладення основного матеріалу дослідження. За часів СРСР ставилися, обговорювалися і вирішувалися багато проблем, що пов'язані з розрахунками материнської компанії з дочірніми. В окремі історичні періоди кількість статей є різною. Тенденція розгляду питань на сторінках журналів за декадами вказує на актуальність теми в різні проміжки часу.

Основними періодичними спеціалізованими виданнями, відомими в межах колишнього СРСР та сучасної України є: "Финансы СССР", "Счетная мысль", "Бухгалтерский учет", "Бізнес-Бухгалтерія", "Баланс", "Все про бухгалтерський облік", "Бухгалтерський облік і аудит" тощо.

Протягом періоду, який досліджувався – 85 років, на сторінках журналів опубліковано 1279 статей, безпосередньо присвячених проблематиці внутрішніх розрахунків (табл. 1). Це свідчить про наявність інтересу до питань внутрішніх розрахунків з позицій професійних практикуючих бухгалтерів, економістів та управлінців. Така ситуація є наслідком усвідомлення місця та ролі внутрішніх розрахунків в системі регулювання бухгалтерського обліку, насамперед, як

інструмента організації відносин та можливості розвитку не тільки господарської діяльності підприємств, а й економіки в цілому, та збільшення кількості підприємств, де такі розрахунки ведуться.

Таблиця 1. Статті спеціалізованих видань з проблем обліку внутрішніх розрахунків за період з 1925 по 2010 рр.

Вид публікації	Кількість публікацій у рік																			
	1925-1929		1930-1939		1940-1949		1950-1959		1960-1969		1970-1979		1980-1991		1992-1999		2000-2010		Разом	
	Кількість статей	Питома вага, %	Кількість статей	Питома вага, %	Кількість статей	Питома вага, %	Кількість статей	Питома вага, %	Кількість статей	Питома вага, %	Кількість статей	Питома вага, %	Кількість статей	Питома вага, %	Кількість статей	Питома вага, %	Кількість статей	Питома вага, %	Кількість статей	Питома вага, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
Періодичні видання до 1991 рр.	8	0,63	1	0,08	3	0,24	14	1,09	59	4,61	75	5,86	78	6,1	-	-	-	-	238	18,61
Українські видання після здобуття незалежності	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	99	7,74	833	65,13	932	72,87
Російські видання після здобуття незалежності	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	27	2,11	82	6,41	109	8,52
Всього за період	8	0,63	1	0,08	3	0,24	14	1,09	59	4,61	75	5,86	78	6,1	126	9,85	915	71,54	1279	100,0

Дані таблиці свідчать, що перші наукові публікації з питань обліку внутрішніх розрахунків опубліковано на сторінках журналу "Счетная мысль" науковцем Д. Савошинським у 1925 р. Впродовж 1925-1929 рр. питання внутрішніх розрахунків почало набувати значної актуальності. Така тенденція пов'язана зі зростанням кількості великих підприємств з відокремленими підрозділами. Розширилося коло журналів, на сторінках яких можна знайти інформацію щодо господарської діяльності підприємств, розрахунків головних підприємств з філіями, складання звітності. Серед них слід відмітити такі видання як: "Спутник конторщика и счетовода", "Спутник счетовода", "Счетоводство Н.А. Кипарисова" та "Счетная мысль".

Загалом у вивченні даного питання спостерігається стрибкоподібна тенденція. Питання обліку внутрішніх розрахунків у 20-ті рр. набувало значної актуальності, тоді як у 30-40 рр. інтерес до даної проблематики значно знизився. Така ситуація, в першу чергу, обумовлена історичними подіями, які на той час відбувалися в світі: 1929-1933 рр. Світова економічна криза, 1939-1945 рр. Велика Вітчизняна війна, що поставили суттєвий відбиток як у людському житті, так і у науковій діяльності.

Проте впродовж 50-60 рр. кількість статей за даною тематикою зростає. Значну питому вагу займає журнал "Учет и финансы в колхозах и совхозах", який налічує 34 статті, опубліковані різними вченими-практиками, такими як Г.Т. Болфа, Н.П. Борисенко, Ю.І. Кубарев, Ю.Я. Литвин, Н.Ф. Макаров, К.А. Овчаренко, І.Л. Перельберг, Н.С. Тарасов, П.Ф. Харитонов, П.І. Хмурович, А. Шакиров, В.А. Шварцкоп, І.П. Шевчук, М.Я. Штейнман та інші. Слід відмітити, що в ці роки

значна кількість публікацій носить більш практичний характер. Зокрема, вчені та практики розкривають проблемні питання в сфері обліку та контролю внутрішніх розрахунків, ефективності використання розрахунків головного підприємства зі структурними підрозділами. Але ці питання стосуються лише сільськогосподарських підприємств, адже в післявоєнний період значно розвивалося сільське господарство, на якому трималася вся економіка того часу.

Починаючи з 70-х рр. спостерігається підвищення інтересу щодо даної теми дослідження. Вчені розглядають облік внутрішніх розрахунків в різних галузях економіки, проводять дослідження щодо нормативного регулювання. Однією із основних проблем того часу була організація обліку на різновидах об'єднань підприємств, а також контроль щодо проведення розрахунків та складання на їх основі звітності. Слід відмітити, що в цей час з'явилися перші публікації теоретичного спрямування.

У 80-ті роки минулого століття набуває подальшого розвитку удосконалення обліку внутрішніх розрахунків, система показників внутрішньогосподарських розрахунків в об'єднаннях підприємств, основні положення щодо організації та контролю внутрішньогосподарських розрахунків на сільськогосподарських підприємствах, нормативне регулювання внутрішніх розрахунків. Також значну увагу приділено організації внутрішніх розрахунків у відокремлених підрозділах та з'являються перші публікації щодо міжфіліальних розрахунків. У цей період на сторінках журналів публікується найбільша кількість статей – 78. Майже в кожному номері виходить публікація (і не одна) щодо актуальних питань стану та розвитку внутрішніх розрахунків, публікуються такі відомі вчені як В.Д. Журов, С.І. Сажинець, Є.В. Мних, С.І. Юров, Г.А. Матюхін, Р.А. Ханнанов та Т.Р. Ханнанова. На сторінках журналів стали поширеними публікації на тему актуальних проблем внутрішніх розрахунків. Значну питому вагу вони займають у журналах “Планирование и учет в с/х предприятиях” – 33 статті, “Бухгалтерский учет” та “ Экономика с/х предприятий” по 20 статей.

Дев'яності роки ХХ ст. характеризуються кардинальними змінами в економіці країни, соціально-економічному устрої, зміною пріоритетів, вихідних умов діяльності. Починаючи з 1991 р. спостерігається позитивна тенденція щодо розгляду проблем внутрішніх розрахунків у періодичних та наукових журналах. Дане питання досить широко висвітлюється у спеціалізованих періодичних виданнях, що друкуються в незалежній Україні, серед них варто відмітити “Все про бухгалтерський облік”, “Баланс”, “Бізнес-Бухгалтерія”, “Бухгалтер”, “Дебет-кредит”, “Податки і бухгалтерський облік”. На сторінках журналів систематично друкуються статті, присвячені проблемам внутрішніх розрахунків, розглядаються зміни у нормативних документах, що регулюють розрахунки між головним підприємством та його відокремленими підрозділами, філіями, ведення фінансового та податкового обліку в окремих структурних підрозділах, окремі номери повністю присвячені даним питанням.

Найбільш проблемні питання з обліку внутрішніх розрахунків, що піднімаються на сторінках спеціалізованих періодичних видань, зображенні на рис. 1.

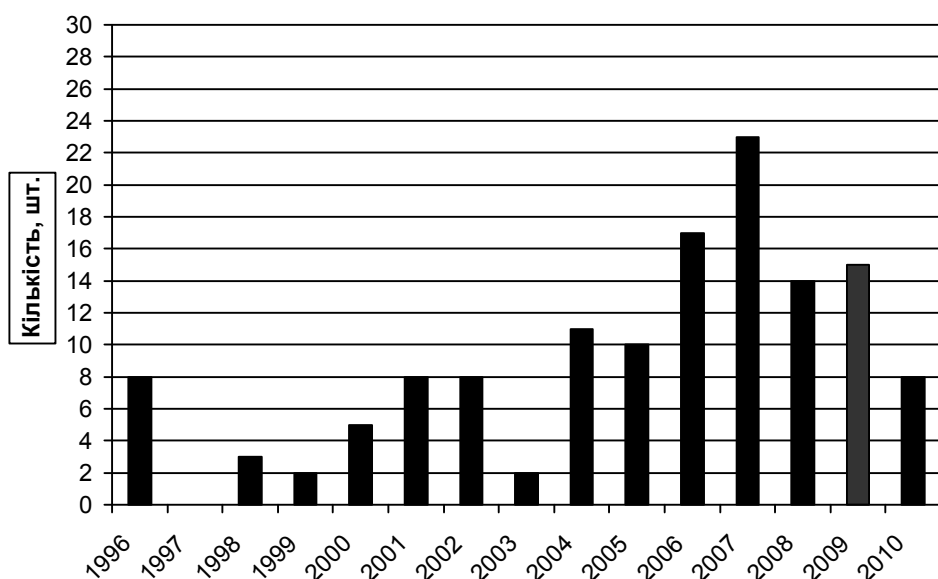

Рис. 1. Виявлені проблемні питання з обліку та контролю внутрішніх розрахунків

Враховуючи наявність великої кількості проблемних питань, які потребують уточнень і вирішення, перспективним напрямом дослідження у сучасних умовах залишається організація бухгалтерського обліку, регулювання та здійснення контролю за внутрішніми розрахунками підприємств.

Найбільш яскраво відображає актуальні проблеми в науці та практичній діяльності тематика докторських і кандидатських досліджень. Актуальність вивчення існуючого доробку вчених і науковців в таких працях обумовлена необхідністю виявлення напрямів проблемних питань, що залишилися поза увагою, а також в контексті змін в економіці.

На основі даних, отриманих за вибіркою в інформаційній базі Житомирської наукової бухгалтерської школи, нами виявлено 127 авторефератів за тематикою дослідження, захищених в Російській Федерації та Україні протягом 1996-2010 рр. Динаміку захисту дисертацій, які містять дослідження, пов’язані з внутрішніми розрахунками, наведено на рис. 2, що дозволило виявити тенденцію до зростання уваги науковців до обраного напрямку дослідження з 2004 р., що, в свою чергу, є обґрунтуванням необхідності розробки та удосконалення теоретичних і практичних аспектів облікового відображення та контролю внутрішніх розрахунків.

Рис. 2. Динаміка захисту дисертаційних робіт з дослідження питань внутрішніх розрахунків в Україні та Російській Федерації за 1996-2010 рр.

За даними, наведеними на рис. 3, можна зробити висновок, що найбільша кількість дисертацій припадає на період 2004-2009 рр. (2004 р. – 11, 2005 р. – 10, 2006 р. – 17, 2007 р. – 23, 2008 р. – 14, 2009 р. – 15). За останній рік – 2010 р. – спостерігається незначне збільшення кількості досліджень з питань внутрішніх розрахунків (лише 8 дисертацій в Російській Федерації).

Слід відмітити, що порівняно з Україною в Російській Федерації питанням внутрішніх розрахунків серед науковців в сфері облікової науки присвячено 29 праць, в Україні – 13. Зростання кількості науковців, які зосереджували увагу на розгляді даних питань, пов'язано з трансформуванням економіки України та Російської Федерації, а отже, підвищенням рівня зацікавленості влади в прибутковості підприємства з метою розширення його діяльності.

Згрупувавши отримані результати та здійснивши аналіз динаміки захисту дисертаційних досліджень, нами також здійснено систематизацію за такими напрямками: в розрізі спеціальностей (табл. 2), в розрізі наукових ступенів та країнами захисту, за елементами наукової новизни.

Таблиця 2. Систематизація авторефератів дисертацій з проблематики внутрішніх розрахунків в розрізі спеціальностей

Спеціальність	Автори та рік захисту
1	2
Російська Федерація	
08.00.01 – Экономическая теория	Ржевская М.С. (2007); Дзарасов Р.С., Маланина В.А. (2009)
08.00.05 – Экономика и управление народным хозяйством	Сибирева Н.В. (1998); Ли И.А. (1999); Басалай С.И., Дроздов С.А., Кушаков С.Н. (2001); Бандурин А.В. (2002); Воронина Е.В., Татулов Б.Э. (2004); Аунапу Э.Ф., Джимшиташвили И.А., Падалкин В.Ю., Сумбайкин Е.В. (2006); Дидковская О.В., Кузаева О.А., Полонский С.Ю., Романова С.Е., Рукин Б.П., Терентьев А.Р. (2007); Алиев Фикрет Алджан оглы, Буковинская М.П., Васильева Т.А., Челноков А.Н. (2008); Платонов С.А., Погодина Т.В., Прочанника И.В. (2009)

Продовження табл. 2

1	2
08.00.10 – Финансы, денежное обращение и кредит	Гуржиев В.А. (1998); Касаткин Д.М. (2005); Лознев Т.Г., Меленчук О.В., Тронин С.А. (2006); Аксенов А.И., Вакс И.В., Кудakov А.С., Нахратова Е.Е. (2007); Ледовских В.О., Перова Л.В., Сафронова Г.П., Татаркина Д.О. (2008); Альгин В.А., Демиденко Т.И. (2010)
08.00.11 – Статистика	Бандурин А.В. (1996)
08.00.12 – Бухгалтерский учет, статистика	Майборода А.А. (1998); Брыжик А.А., Змановская О.В., Плотникова Л.К., Табакова М.В. (2000); Володин С.Н. (2001); Викторов П.П., Ермоченко О.Н., Орехов С.А. (2002); Алдаранова О.С., Трашенюк Ю.Ю., Ярковая О.В. (2006); Благодеров А.В., Варняков Ю.В., Гарчук-Иванча Н.Г., Карпицкая С.Г., Красильников А.А., Пираматов А.З. (2007); Барашев Хайсмаулла, Глущенко А.В. (2008); Кабыткина А.С., Петрова Е.А., Петухов Г.Н., Синельников В.А. (2009); Колесов Е.С., Павлова Ю.А., Чупахина Н.И., Юрьева Л.В. (2010)
08.00.13 – Математические и инструментальные методы экономики	Павловец В.В. (2001); Колмаков Ю.В. (2006); Иванов М.Н. (2007); Глебов В.А. (2009)
08.00.14 – Мировая экономика	Головина А.С., Климовец О.В. (2010)
12.00.03 – Гражданское право, предпринимательское право, семейное право, международное частное право	Диденко П.А. (2009)
12.00.08 – Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право	Коновалова И.Ю. (2008)
20.01.07 – Военная экономика и оборонно-промышленный потенциал	Большаков З.А. (2002)
22.00.03 – Экономическая социология и демография	Малова Н.Г. (2007)
22.00.08 – Социология управления	Бабкин В.П. (2008)
Україна	
05.23.08 – Технологія й організація промислового та цивільного будівництва	Шпаков А.В. (2004); Тимофеев Ю.Е. (2005)
08.00.04 – Економіка та управління підприємствами (машинобудування та приладобудування)	Найчук-Хрущ М.Б. (2007); Голуб Н.Ю. (2009)
08.00.09 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит	Герасименко О.С. (2007); Костюченко В.М., Романенко О.А. (2008); Брадул О.М., Житний П.Є., Шухман М.Е. (2009)
08.02.03 – Організація управління, планування і регулювання економікою	Тополь М.І. (2001); Губар Н.П., Кузьмінський В.О. (2004); Сороківська О.А. (2005); Приятельчук О.А. (2006)
08.05.01 – Світове господарство і міжнародні економічні відносини	Хатем Ахмед Ібрагім Румі (2002); Сталінська Г.О., Якубовський С.О. (2003); Карпенко Г.В. (2004); Омельченко Р.В., Сталінська Г.О. (2005); Руденко Л.В. (2006)
08.06.01 – Економіка, організація і управління підприємствами	Проценко В.О. (2001); Базильський А.В., Бондаренко І.В., Пасечник Т.О. (2004); Зайцева Н.В., Назарова Г.В., Шам Н.П. (2005); Гарафонова О.І., Жуков Ю.Є. (2006)
08.06.02 – Підприємництво, менеджмент та маркетинг	Килимнюк В.Й. (2001)

Продовження табл. 2

1	2
08.06.04 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит	Штефан З.Б. (1999); Горбатюк Н.М. (2002); Лозовицький С.П., Шапошніков М.Ю. (2004); Іванюта П.В. (2005); Бідюк О.О., Хоменко Н.В. (2006)
08.09.01 – Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика	Мороз О.С. (2005)
08.10.01 – Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка	Савельєва Т.М. (2002)
12.00.03 – Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право	Глусь Н.С. (2000)
12.00.04 – Господарське право; господарсько-процесуальне право	Лукач І.В. (2007)
25.00.02 – Механізми державного управління	Сав'юк Л.М. (2007)

За даними дослідження можна зробити висновок, що в Росії найбільш захищали дисертації з 1998 по 2010 роки за тематикою внутрішні розрахунки по спеціальності 08.00.12 – “Бухгалтерський учет, статистика”. В Україні найбільше захищали дисертації протягом 2001-2006 по спеціальності 08.06.01 – “Економіка, організація і управління підприємствами”. Саме в цей час з'явилися різні форми об'єднань підприємств, підприємства почали розмежовувати свій спектр діяльності не тільки на території України, але і за її межами, відкривати філії, з'явилися нові можливості вкладання інвестицій як для наших вітчизняних підприємств, так і для іноземних інвесторів, набули свого розвитку новітні технології, що надали неабиякої спроможності надавати різноманітні види послуг закордоном. Все це потребує значної організації та здійснення контролю за діяльністю цих підприємств.

Тому дослідженню теми “внутрішні розрахунки” приділяли увагу саме науковці, які спрямовували всі свої знання і проявляли зацікавленість розвитком відносин та здійсненню розрахунків, що проводили підприємства зі структурними одиницями, які розташовані в різних країнах.

Проведемо аналіз щодо захисту дисертацій в розрізі наукових ступенів за країнами захисту (табл. 3).

Таблиця 3. Аналіз дисертаційних досліджень в розрізі наукових ступенів за країнами захисту

Науковий ступінь	Кількість захищених дисертацій	Автори
1	2	3
Україна		
Доктор економічних наук	7	Брадул О.М., Житний П.Є., Костюченко В.М., Назарова Г.В., Руденко Л.В., Сталінська Г.О., Якубовський С.О.
Кандидат економічних наук	32	Базильський А.В., Бідюк О.О., Бондаренко І.В., Гарафонова О.І., Герасименко О.С., Голуб Н.Ю., Горбатюк Н.М., Губар Н.П., Жуков Ю.Є., Зайцева Н.В., Іванюта П.В., Карпенко Г.В., Килимнюк В.І., Кузьмінський В.О., Лозовицький С.П., Мороз О.С., Найчук-Хрущ М.Б., Омельченко Р.В., Пасечник Т.О., Приятельчук О.А., Проценко В.О., Романенко О.А., Савельєва Т.М., Сороківська О.А., Сталінська Г.О., Тополь М.І., Хатем Ахмед Ібрагім Румі, Хоменко Н.В., Шам Н.П., Шапошніков М.Ю., Штефан З.Б., Шухман М.Е.

Продовження табл. 3

1	2	3
Кандидат наук з державного управління	1	Сав'юк Л.М.
Кандидат технічних наук	2	Тимофєєв Ю.Е., Шпаков А.В.
Кандидат юридичних наук	2	Глусь Н.С., Лукач І.В.
Разом	44	x
Росія		
Доктор економічних наук	18	Альгин В.А., Аунапу Э.Ф., Бандурин А.В., Буковинская М.П., Глущенко А.В., Дзарасов Р.С., Дидковская О.В., Климовец О.В., Кудаков А.С., Кузаева О.А., Лознев Т.Г., Орехов С.А., Падалкин В.Ю., Полонский С.Ю., Рукин Б.П., Терентьев А.Р., Чупахина Н.И., Юрьева Л.В.
Кандидат економічних наук	61	Аксенов А.И., Алдаранова О.С., Алиев Фикрет Алджан оглы, Бандурин А.В., Барашев Хайсмагулла, Басалай С.И., Благодарев А.В., Большаков З.А., Брыжик А.А., Вакс И.В., Варняков Ю.В., Васильева Т.А., Викторов П.П., Володин С.Н., Воронина Е.В., Гарчук-Иванча Н.Г., Глебов В.А., Головина А.С., Гуржиев В.А., Демиденко Т.И., Джимшиташвили И.А., Дроздов С.А., Ермоченко О.Н., Змановская О.В., Иванов М.Н., Кабыткина А.С., Карпицкая С.Г., Касаткин Д.М., Колесов Е.С., Колмаков Ю.В., Красильников А.А., Кушаков С.Н., Ледовских В.О., Ли И.А., Майборода А.А., Маланина В.А., Меленчук О.В., Нахратова Е.Е., Павлова Ю.А., Павловец В.В., Перова Л.В., Петрова Е.А., Петухов Г.Н., Пираматов А.З., Платонов С.А., Плотникова Л.К., Погодина Т.В., Прочанкина И.В., Ржевская М.С., Романова С.Е., Сафронова Г.П., Сибирева Н.В., Синельников В.А., Сумбайкин Е.В., Табакова М.В., Татаркина Д.О., Татулов Б.Э., Трашенков Ю.Ю., Тронин С.А., Челноков А.Н., Ярковая О.В.
Доктор соціологічних наук	1	Бабкин В.П.
Кандидат соціологічних наук	1	Малова Н.Г.
Кандидат юридичних наук	2	Диденко П.А., Коновалова И.Ю.
Разом	83	x

Отже, в Україні захищені дисертації відносяться до різноманітних спеціальностей, 9 з наведених в таблиці належать до спеціальності економіка, організація і управління підприємствами, а інші віднесені до інших спеціальностей економічних наук, а саме – технологія й організація промислового та цивільного будівництва; світове господарство і міжнародні економічні відносини; бухгалтерський облік, аналіз та аудит; організація управління, планування і регулювання економікою; господарське право, господарсько-процесуальне право.

Відразу постає проблемне питання: до якої ж спеціальності віднести дослідження у сфері внутрішніх розрахунків? Відповідь необхідно шукати у самому розумінні сутності внутрішніх розрахунків.

В Росії спостерігається та ж тенденція щодо дослідження тематики внутрішніх розрахунків. Із 83 досліджених авторефератів 28 віднесені до спеціальності бухгалтерський облік і статистика, а інші віднесені до інших спеціальностей – економічна теорія; економіка і управління народним господарством; статистика; математичні і інструментальні методи економіки.

Відповідно за спеціальністю 08.00.09 та 08.06.04 – “Бухгалтерський облік аналіз та аудиту” в Україні захищено 13 дисертацій, в свою чергу, в Росії за спеціальністю 08.00.12 – “Бухгалтерський учет, статистика” захищено 28 кандидатських дисертацій.

Спектр питань, які піднімалися українськими науковцями, а також результати їх досліджень визначалися шляхом суцільного дослідження авторефератів дисертацій, присвячених питанням внутрішніх розрахунків. Виникає необхідність систематизації та аналізу авторефератів дисертаційних робіт щодо визначення основних положень та проблем дослідженої тематики.

Можна виділити основні елементи наукової новизни, що запропоновані вітчизняними науковцями. Систематизація авторефератів за науковою новизною наведена в табл. 4.

Таблиця 4. Систематизація авторефератів дисертацій з проблематики внутрішніх розрахунків за 2000-2010 рр. за елементами наукової новизни

Елементи наукової новизни	Кількість авторефератів, в яких зустрічаються дані елементи новизни
1	2
Розроблено, удосконалено методику обліку, аналізу, контролю об'єкта дослідження та методику його визначення (розрахунку) та концепцію організації	4
Дано, удосконалено визначення терміну, та його сутність	11
Розроблені, удосконалені, запропоновані підходи, принципи, елементи, правила, засади тощо	6
Розроблені, удосконалені первинні документи, облікові реєстри, звітність	2
Удосконалено план рахунків бухгалтерського обліку та робочий план рахунків	1
Розроблено, удосконалено механізм, методи, моделі обліку, аналізу, контролю досліджуваного об'єкта	3
Проведено аналіз чи удосконалено процес аналізу об'єкта, що досліджується	1
Розкриті причини існування і особливості об'єкта та виділено фактори, що впливають на об'єкт, який досліджується	1
Досліджено історію об'єкта, досліджено та виділено основні етапи його розвитку в часі та просторі	3
Розроблено, удосконалено класифікацію об'єкта, що досліджується та виділено нові його види, форми, типи чи структура	3
Удосконалено інформаційне та програмне забезпечення об'єкта, що досліджується	1
Запропоновано, удосконалено показники та система показників для аналізу об'єкта дослідження	1
Загальна кількість розглянутих авторефератів	37

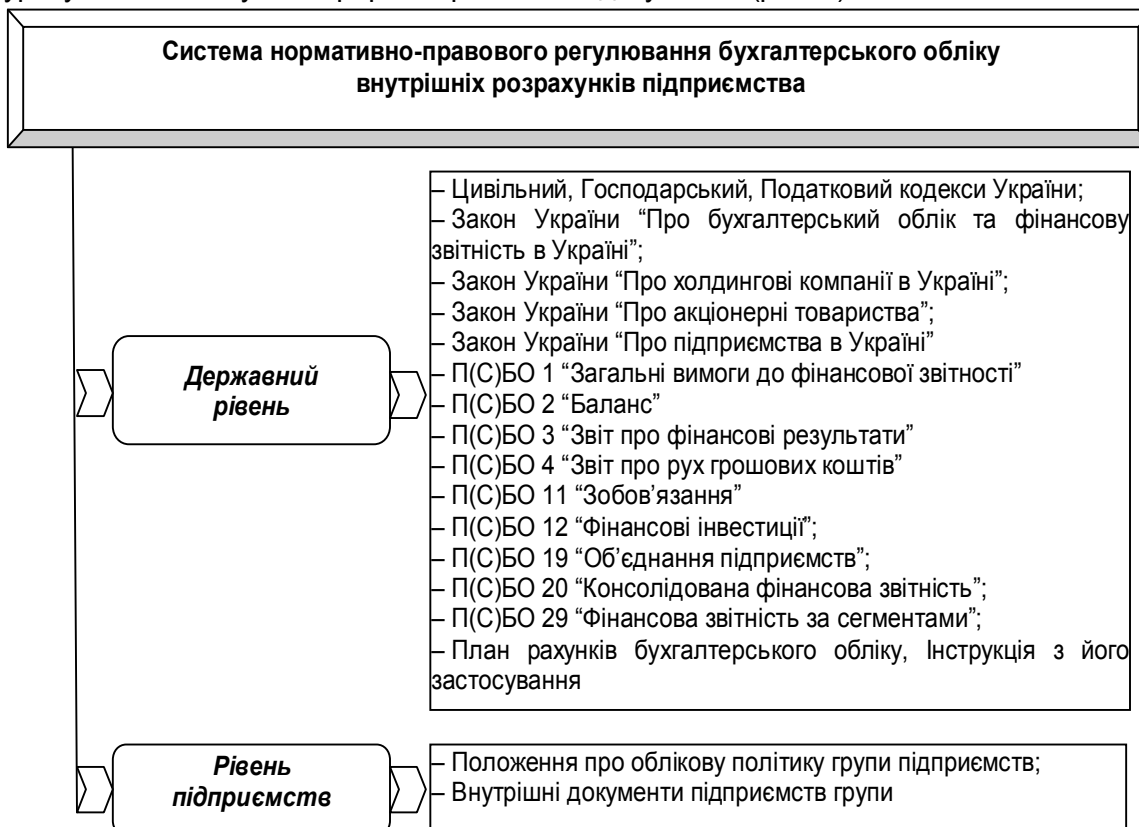
Аналіз даних, наведених у таблиці 5, дає можливість стверджувати, що найбільш актуальними проблемами з обліку проблематики внутрішніх розрахунків, як показало дослідження авторефератів, є наступні:

1) найбільшу увагу дослідники приділяють питанням визначення терміну елементів внутрішніх розрахунків (29,73 % дослідників), що пов'язано з недосконалістю існуючих понять, як в нормативно-правовій базі, де одне і те саме поняття трактується по різному, так і дослідники мають різні погляди на одне і те саме поняття;

2) значну увагу авторами приділено розробці, удосконаленню підходів, принципів, елементів, правил та засад проблематики елементів внутрішніх розрахунків (16,22 % дослідників), що пов'язано з відсутність єдиних правил та підходів;

3) також велика увага науковців приділена методиці обліку, аналізу та контролю проблематики елементів внутрішніх розрахунків (10,81 % дослідників), що пов'язано насамперед з відсутністю конкретної методики контролю внутрішніх розрахунків.

Процес нормативного регулювання внутрішніх розрахунків повинен відбуватися з урахуванням наступної ієрархії нормативних документів (рис. 3).

Рис. 3. Система нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку внутрішніх розрахунків в Україні

Отже, нормативне регулювання внутрішніх розрахунків набуло чинності з прийняттям Законів України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", "Про підприємства в Україні", Цивільного, Господарського та Податкового Кодексів. Зауважимо, що під внутрішніми розрахунками підприємства варто розуміти розрахунки між головним підприємством та його дочірніми підприємствами.

При проведенні аналізу варто зазначити, що питання внутрішніх розрахунків досить широко регулюється законодавством України, існує ряд нормативних документів, які мають безпосередній вплив на діяльність підприємства або на процес здійснення внутрішніх розрахунків.

Так, згідно П(С)БО 20 "Консолідована фінансова звітність" внутрішньогрупові операції – це операції між материнським та дочірніми підприємствами або між дочірніми підприємствами однієї групи.

Згідно П(С)БО 19 "Об'єднання підприємств" материнське (холдингове) підприємство – підприємство, яке здійснює контроль дочірніх підприємств, а дочірнє підприємство – підприємство, яке перебуває під контролем материнського (холдингового) підприємства.

На самому підприємстві також розробляється ряд інструкцій, положень, правил, які передбачені для організації обліку та дотримання контролюючих функцій відносно діяльності підприємства.

Також за даними проведених досліджень виявлено, що найактуальнішим питанням щодо обліку внутрішніх розрахунків підприємства в умовах переходу до міжнародних стандартів є питання складання консолідованої звітності. Таким проблемам приділено досить багато уваги та визначено основні положення щодо складання консолідованої звітності.

Таким чином, проблема визначення сутності розрахунків між підприємствами є досить актуальною, виходячи з великої кількості наукових праць, написаних на тему бухгалтерського обліку внутрішніх розрахунків.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Виявлено, що проблема визначення сутності розрахунків між підприємствами є досить актуальною, виходячи з великої кількості наукових праць, написаних на тему бухгалтерського обліку розрахунків. Проведено аналіз щодо обліку внутрішніх розрахунків у різних літературних джерелах, на основі якого зроблено висновок, що питання внутрішніх розрахунків є недостатньо вивченими та потребують подальшого ґрунтовного дослідження. Визначено, що питання внутрішніх розрахунків недостатньо регулюється законодавством України. Існує ряд нормативних документів, в яких зазначено деякі аспекти внутрішніх розрахунків, що мають безпосередній вплив на діяльність підприємства або на процес здійснення внутрішніх розрахунків. Але не існує окремого нормативного документа, в якому були б зазначені всі особливості обліку внутрішніх розрахунків. Проте підприємство також самостійно встановлює положення, інструкції правила, які регулюють діяльність підприємства та його підрозділів. Варто зазначити, що найактуальнішим питанням щодо обліку внутрішніх розрахунків підприємства в умовах переходу до міжнародних стандартів є питання складання консолідованої звітності. Даному питанню приділено досить багато уваги та визначено основні положення щодо складання консолідованої звітності.